

РЕЦЕНЗІЇ

Наумкіна С. М.

Учасницька компонента децентралізаційних процесів (рецензія на монографію К.Є. Іщейкіна «Політико-правові засади бюджету участі в системі демократичних практик: світовий досвід і Україна»)¹DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2018-1-105-106>Наумкіна С. М.
доктор політичних наук, професор

Останнім часом в Україні започатковано низку важливих реформ: медичну, пенсійну, освітню, децентралізаційну та інші. Однак саме зусилля щодо передачі низки повноважень органів державної влади на рівень місцевого самоврядування вже почали давати перші помітні результати, насамперед у збільшенні обсягів місцевих бюджетів. При цьому з'ясувалося, що далеко не всі органи місцевого самоврядування, які завжди скаржилися на недофінансування, готові до розпорядження такими коштами. Тому для них особливо актуальною є проблема належного використання фінансових ресурсів, що неможливо без взаємодії з мешканцями, зокрема й у формі бюджету участі, що набуває популярності в усьому світі. Хоча в Україні низку праць присвячено дослідженню механізмів участі громадян у політичних процесах, зміцненню системи місцевого самоврядування, вивченню застосування інструментів прямої демократії (референдумів, громадських ініціатив і громадських слухань), проте феномен громадського бюджету до публікації монографії К.Є. Іщейкіна не був предметом ґрунтовного політологічного дослідження.

Автор слушно звертає увагу на те, що зв'язок між демократією та децентралізацією є дещо парадоксальним. Більше того, поняття учасницької демократії та децентралізації часто використовуються для протиставлення цих двох феноменів, оскільки є приклади того, як численні децентралізаційні ініціативи не лише не сприяли зміцненню демократичних інститутів, а навпаки, призвели до підпорядкування громадян органам публічної влади чи навіть до посилення місцевого непо-

тизму. Механізми децентралізації місцевого самоврядування не завжди сприяють демократії участі, а деякі з них можуть заохочувати участь лише на рівні міських районів чи в межах державно-приватного партнерства, що орієнтується насамперед на залучення підприємців, а не громадянського суспільства загалом, і таким чином не досягають цілей демократії участі. Тому результатом децентралізації мають стати стабільні фіскальні відносини між центральною владою та органами місцевої влади, які описуються такими принципами, як фінансова автономія, достатність доходів, справедливість, передбачуваність, ефективність, простота, застосування стимулів і цілеспрямованість. При цьому особливу роль відіграє розширення можливостей участі громадян у процесі прийняття рішень, зокрема й щодо розподілу фінансових коштів.

Видання монографії робить більш доступними для широкого загалу зарубіжні матеріали про позитивний досвід упровадження бюджету участі та помилки, яких варто уникати в ході його адаптації до українських умов. Завдяки вдалому поєднанню вже класичних праць із теорії демократії (Г. Алмонда, Ю. Габермаса, Р. Даля, Дж. Найджела, Р. Патнема, С. Хантінгтона, Й. Шумпетера) та новітніх досліджень трансформації демократичних інститутів і демократичних практик (Р. Далтона, Л. ЛеДюка, П. Норріс, П. Розанваллона, Дж. Тальпіна, Д. Томпсона, Дж. Ціммермана, Е. Фанга) автор поглиблює розуміння зв'язку між активністю громадян та ефективністю діяльності органів публічної влади, їх легітимністю.

Обраний дослідницький підхід дає відчутну можливість комплексно, всебічно й досить повно дослідити те, як залучення громадян до такої

1 Іщейкін К.Є. Політико-правові засади бюджету участі в системі демократичних практик: світовий досвід і Україна. Київ: Юридична думка, 2018. 400 с.

делікатної сфери, як бюджетна, що вимагає від учасників наявності певних спеціальних знань і навичок, навіть на місцевому рівні відкриває нові можливості для вдосконалення діяльності органів публічної влади, посилення їх орієнтації на гуманітарні цінності (людиноцентризм, справедливість, рівність), що в підсумку сприяє прискоренню державотворчих процесів в Україні.

Отже, рецензована монографія «Політико-правові засади бюджету участі в системі демо-

кратичних практик: світовий досвід і Україна» є цілісною завершеною науковою працею, що збагачує вітчизняні дослідження демократичних процесів, розвитку громадянського суспільства та політичної участі. При цьому робота вирізняється доступним викладом матеріалу, оригінальними узагальненнями й висновками, які заслуговують на увагу не лише політологів, фахівців із місцевого самоврядування та державного управління, а й якнайширшого читацького загалу.